

Undervisningsministeriet
Marts 2015

Høringsnotat til

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen (Indførelse af fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi, ændring af bedømmelsesordning ved folkeskolens skriftlige prøver m.v.)

1. Indledning

Lovforslaget blev den 15. februar 2015 sendt i høring hos 50 organisationer m.v. og efterfølgende offentliggjort på Høringsportalen.

Af de 50 hørte organisationer m.v. har 18 afgivet høringssvar inden fristens udløb den 3. marts 2015 kl. 12.00.

Derudover har Undervisningsministeriet i forbindelse med høringen modtaget høringssvar fra Dansk Erhverv og Danmarks Fysik- og Kemilærerforening.

Der vedlægges en oversigt over, hvilke af de hørte myndigheder og organisationer m.v. der har afgivet høringssvar.

Afsnit 2 indeholder resumé af de væsentligste bemærkninger til lovforslaget, som fremgår af de indkomne høringssvar, med kommentarer fra Undervisningsministeriet. Afsnittet er opdelt i overensstemmelse med strukturen i de almindelige bemærkninger i lovforslaget.

2. De væsentligste bemærkninger til lovforslaget

2.0. Generelle bemærkninger

KL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skole og Forældre og Danske Skoleelever m.fl. er generelt positive over for forslaget om en fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi.

Derimod udtrykkes der fra flere høringssvar, herunder bl.a. Danmarks Lærerforening, Skole og Forældre, Danske Skoleelever, Frie Skolers Lærerforening og Danske Gymnasier skepsis over for forslaget om, at de skriftlige prøver fremover kun skal bedømmes af en statsligt udpeget censor og dermed ikke længere også af elevens faglærer.

2.1. Fælles prøve i fagene fysik/kemi, biologi og geografi

KL finder, at den nye fælles prøve i de tre naturfag fysik/kemi, biologi og geografi vil understøtte elevernes motivation for og interesse i fagene, så flere ønsker at gennemføre en naturvidenskabelig uddannelse.

Børne- og Kulturchefforeningen finder, at den foreslåede ændring understøtter intentionerne i folkeskolereformen og arbejdet med de forenklede Fælles Mål.

Skole og Forældre udtrykker bekymring for, om det medfører en overfladisk behandling af alle tre fag, når man slår tre fag sammen i én prøve.

Frie Skolers Lærerforening er enige i intentionerne i forslaget, men stiller spørgsmålstejn ved, om forslaget medfører et øget fagligt niveau.

Dansk Industri udtrykker bekymring for, om forslaget kan medføre et lavere fagligt niveau i naturfagene, særligt fysik/kemi, og anfører, at det er vigtigt, at ændringerne ikke udvander de fagspecifikke færdigheder og viden.

Dansk Erhverv støtter delvist forslaget om en fælles prøve, men finder det afgørende, at eleverne fortsat får den faglige viden og forståelse for de enkelte fag og kan vise, at de har forståelse både for sammenhængen mellem fagene og forskellene mellem fagene. Dansk Erhverv anbefaler, at man følger den aftalte femårige evaluering og følgeforskningsindsats nøje.

Danmarks Lærerforening er kritiske over for, at forslaget medfører endnu en prøve til udtræk og finder, at man i stedet skulle mindske antallet af prøver. Foreningen finder ikke, at den fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi vil afspejle undervisningen i de tre fag, da undervisningen i naturfag i folkeskolen stadig er fagopdelt i tre forskellige fag. Foreningen stiller spørgsmålstejn ved, om den deltagende eksaminator og censor kan sikre fagligheden i alle de tre prøvfag. Foreningen finder i øvrigt ikke, at en skriftlig selvrettende prøve i fysik vil virke motiverende på elevernes lyst til at lære naturfag.

Danmarks Fysik- og Kemilærerforeningen opfordrer til, at der ikke gennemføres en fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi, men at en naturfaglig projektopgave bliver gjort obligatorisk. Foreningen opfordrer også til, at den nuværende mundtlige og praktiske prøve i fysik/kemi bibeholdes, men med mulighed for gruppeprøve. Foreningen finder i øvrigt at en skriftlig udtræksprøve i fysik/kemi er overflødig og skadelig for intentionen for undervisningen i fysik/kemi.

Danske Skoleelever er positive over for en tværfaglig prøve, men finder det overflødigt, at der derudover stadig vil være enkelte udtræksprøver i alle tre naturfag. Foreningen mener ikke, at de enkelte faglige selvrettende prøver er ønskelige i skolen, men roser, at alle fagene i den naturvidenskabelige fagblok sidestilles med hensyn til udtræk.

Undervisningsministeriet bemærker, at indførelsen af den fælles prøve i naturfagene bl.a. skal ses i sammenhæng med, at der i Fælles Mål er fastsat enslydende faglige mål for fysik/kemi, biologi og geografi i forhold til naturfaglige kompetencer. Prøveformen har tidligere været afprøvet på forsøgsbasis.

Det er hensigten, at prøveformen skal spille sammen med målsætningen i de Fælles Mål om kompetence- og handlingsorienteret undervisning, hvor eleverne prøves i virkelighedsnære og meningsfulde naturfaglige problemstillinger, hvori der indgår elementer fra både fysik/kemi, biologi og geografi.

Den fælles prøve i de tre naturfag skal først og fremmest medvirke til, at flere elever bliver interesserede og motiverede i forhold til at søge videre uddannelse med fokus på naturvidenskab. For at undersøge, om den fælles prøve styrker denne interesse og motivation hos eleverne, igangsættes et femårigt evaluerings- og følgeforskningsprogram, der skal fokusere på,

om man kan spore en stigende interesse for naturfag blandt eleverne i form af en øget tilgang til naturfag på ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Herudover igangsættes et forsøg med en ekstra naturfaglig projektopgave. Forsøget med en ekstra obligatorisk projektopgave evalueres i efteråret 2017.

Etableringen af en selvrettende prøve i fysik/kemi, der vil indgå i gruppen af naturfaglige prøver til udtræk på linje med de nuværende prøver i biologi og geografi og de mundtlige prøver i matematik og idræt, skal tilgodes, at de fagspecifikke færdigheder og viden i alle tre naturfag fortsat afprøves. Det skal i den forbindelse bemærkes, at indførelsen af dels en bunden praktisk-mundtlig fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi, dels en selvrettende prøve i fysik/kemi ikke ændrer ved, at folkeskolen også fremover afsluttes med i alt syv obligatoriske prøver, hvoraf fem er bundne prøver og to er udtræksprøver.

Undervisningsministeriet bemærker endvidere, at det er skolelederens ansvar at sikre, at der er den nødvendige faglige kompetence blandt bedømmerne (lærer/censor) til at bedømme elevernes præstation. Da der er tale om en flerfaglig prøve, har skolerne mulighed for at anvende prøvebekendtgørelsens bestemmelse om at tilknytte to eksaminatorer udover censor.

Undervisningsministeriet bemærker, at det faglige niveau i alle tre fag fortsat skal leve op til de Fælles Mål for de enkelte fag. Det er hensigten, at den forudgående undervisning skal indeholde fælles undervisningsforløb, hvor fagene fysik/kemi, biologi og geografi anvendes til at belyse virkelighedsnære naturfaglige problemstillinger. Det skal ske i vekselvirkning med fordybelsesforløb i de enkelte fag. Det bemærkes endvidere, at fagspecifik viden og fagspecifikke færdigheder fortsat vil være omdrejningspunktet i den fælles prøve, men det fagspecifikke vil fremover i højere grad end i dag anvendes på praksisnære problemstillinger. Ministeriet deler derfor ikke bekymringen for elevernes faglige niveau i fagene.

Danmarks Lærerforening beklager, at elever i 10. klasse med forslaget ikke længere vil kunne aflægge 9.-klasseprøven i fysik/kemi. For at sikre, at elever i 10. klasse har samme muligheder for at blive optaget i en ungdomsuddannelse som andre elever, foreslår foreningen, at 10.-klasseprøven i fysik/kemi skal være på samme faglige niveau, som i dag gælder for 9. klasse, eller at der udvikles både en 9.-klasseprøve og 10.-klasseprøve i fysik/kemi, som eleverne i 10. klasse frit kan vælge mellem. Tilsvarende bør elever i 10. klasse også tilbydes at kunne aflægge 9.-klasseprøven i tysk efter 10. klasse.

Frie Skolers Lærerforening vurderer, at de elever, som har behov for at styrke deres grundfaglige kompetencer i 10. klasse, vil få vanskeligt ved at gøre dette for naturfagenes vedkommende.

Undervisningsministeriet bemærker, at der i 10. klasse ikke undervises i biologi og geografi som selvstændige fag. Elever i 10. klasse vil som konsekvens af den fælles 9.-klasseprøve i fysik/kemi, biologi og geografi fra skoleåret 2016/17 derfor kun kunne aflægge 10.-klasseprøve i fysik/kemi og ikke som i dag også 9.-klasseprøven.

I skoleårene 2015/16 og 2016/17 gennemføres et forsøg med fælles prøve i fysik/kemi og tilbudsfaget naturfag i 10. klasse med det formål at afklare, om man kan opnå de samme positive effekter med en fælles naturfagsprøve i 10. klasse som for 9.-klasseprøven.

Der er ikke på nuværende tidspunkt behov for at ændre det faglige niveau i 10.-klasseprøven i fysik/kemi eller for, at elever i 10. klasse tilbydes at kunne aflægge 9.-klasseprøven i tysk efter 10. klasse, da disse fag i sig selv ikke er adgangsgivende til videre ungdomsuddannelse.

De private sociale tilbud (LOS) foreslår, at der i bekendtgørelsen om folkeskolens prøver gives mulighed for at undtage elever for den bundne fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi. Elever, der på grund af store vanskeligheder er undtaget fra et eller flere af de i den foreslåede fælles prøves nævnte fag, bør kunne undtages fra den fælles prøve og gives mulighed for at gå til prøve i enkelte fag i stedet.

Undervisningsministeriet bemærker, at det følger af bekendtgørelsen om folkeskolens prøver, at skolens leder skal tilbyde særlige prøvevilkår til elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder, når dette er nødvendigt for at ligestille disse elever med andre i prøvesituationen. Elever kan efter bekendtgørelsen fritages for at aflægge folkeskolens obligatoriske prøver, hvis prøveafleggelse på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige dansk kundskaber ikke skønnes hensigtsmæssig. Fritagelse kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver. Elever, der fritages fra at aflægge den bundne fælles prøve i fysik/kemi, biologi og geografi, vil afhængigt af det konkrete udtræk forsat kunne aflægge prøve i udtræksfagene fysik/kemi, biologi og geografi.

Danmarks Privatskoleforening foreslår, at der gives en længere overgangsperiode især i forbindelse med den nye fælles prøve, så den først bliver obligatorisk fra skoleåret 2017/18.

Danmarks Lærerforening anfører, at en succesfuld overgang til de nye prøver forudsætter, at der i god tid stilles den rette viden, information og materialer og tid til forberedelse til rådighed for de involverede lærere.

Frie Skolers Lærerforening forudsætter, at der er sikret tilstrækkelig kapacitet og teknisk understøttelse af den digitale prøve i fysik/kemi.

Undervisningsministeriet bemærker at den nye prøveform først bliver obligatorisk i skoleåret 2016/17. Skolerne og lærerne har således efter ministeriets opfattelse god tid til at planlægge og forberede sig på afholdelsen af den nye prøve. Undervisningsministeriet offentliggør prøvevejledning til den nye prøve i løbet af foråret 2015.

Den digitale selvrettende prøve i fysik/kemi vil blive afviklet på samme måde som de nuværende prøver i biologi og geografi. De skoler, som ikke afvikler disse prøver digitalt, har mulighed for at afholde prøven på papir. Men allerede på nuværende tidspunkt afvikler over 80 pct. af eleverne prøverne i biologi og geografi digitalt, og der forventes derfor ikke at være nogen væsentlige kapacitetsmæssige eller tekniske forhindringer for afholdelsen af den digitale selvrettende prøve i fysik/kemi. Fra sommerprøveterminen 2016 vil det være obligatorisk, at skolerne afholder digitale prøver, og skolens leder kan dermed ikke som i dag fritage skolen fra digital prøveafholdelse af kapacitetsmæssige årsager. Det forventes, at der i 2016 vil være opbygget den nødvendige infrastruktur i kommunerne til at understøtte fuld digital prøveafvikling.

2.2. Ændring af bedømmelsesordning ved skriftlige prøver

Danmarks Privatskoleforening, Dansk Industri og Dansk Erhverv støtter forslaget om én statsligt beskikket censor.

Børne- og Kulturchefforeningen er bekymrede for, at lærerens indsigt i elevernes faglige udfordringer går tabt, når læreren ikke deltager i bedømmelsen af de skriftlige prøver, som efter forslaget fremover skal foretages af én statslig beskikket censor. Foreningen foreslår derfor, at der sikres en indholdsmæssig tilbagemelding til skolen og den enkelte lærer om elevernes præstationer.

Danmarks Lærerforening beklager, at den enkelte lærer ikke længere kan bruge erfaringerne fra lærerens bedømmelse af elevernes skriftlige prøver i lærernes arbejde med at udvikle sin undervisning fremadrettet.

Undervisningsministeriet bemærker, at der som led i undervisningen løbende skal foretages en evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. Evalueringen skal danne grundlag for vejledning af den enkelte elev og for den videre tilrettelæggelse af undervisningen. Den enkelte lærer har dermed gode muligheder for løbende at få indsigt i elevernes faglige udfordringer i løbet af et skoleår og kan bruge denne indsigt til at tilrettelægge sin undervisning fremadrettet. Det vil fortsat være sådan, at faglæreren får kendskab til elevernes karakterer ved prøverne. Hertil kommer, at de beskikkede censorer fortsat vil være lærere, og også herigennem opnås en god indsigt i elevernes faglige udfordringer på et mere generelt niveau.

KI foreslår, at det fastsættes, at der skal pågå en dialog mellem beskikket censor og faglærer om elevens resultater ved 9.- og 10.-klasseprøverne, hvis karaktererne afviger markant fra standpunktskaraktererne.

Skole og Forældre finder, at elevernes retssikkerhed svækkes i kritisk grad med forslaget om én bedømmer til elevernes skriftlige prøver. Foreningen anbefaler, at den gældende ordning med to bedømmere bibeholdes.

Danske Skoleelever finder forslaget om at afskaffe den dobbelte censur meget kritisabelt. Foreningen finder, at forslaget svækker elevernes sikkerhed for en retfærdig og ordentlig bedømmelse, og at elevernes retssikkerhed sættes over styr. Foreningen foreslår, at man bibeholder to bedømmere i alle prøvfag som hidtil. Alternativt, at man bibeholder to bedømmere i udvalgte prøvfag, særligt dansk og matematik, eller fastsætter en mere klar klagestruktur, hvor elever kan få deres præstationer genbedømt. Foreningen anfører, at en ordning med én censor som minimum må indebære, at der oprettes en national fælles klageadgang, hvor elever uanset årsag og karakter kan få genbedømt deres opgave.

Frie Skolers Lærerforening finder det helt afgørende, at der er to censorer, så fejlurderinger undgås.

Danske Gymnasier udtrykker bekymring over, at det fremover kun skal være en statsligt beskikket censor, som skal bedømme de skriftlige opgaver. Foreningen finder det vigtigt, at det også fremadrettet er en faglærer og en censor, da det er med til at sikre en national standard.

Undervisningsministeriet bemærker, at ordningen med én bedømmer i dag kendes fra de gymnasiale suppleringskurser ved prøverne i august, hvor bedømmelsen alene foretages af én censor. Det er vurderingen, at ordningen her ikke har givet anledning til tvivl om sikkerheden ved prøvernes bedømmelse.

Undervisningsministeriet bemærker endvidere, at faglæreren fortsat vil spille en væsentlig rolle i forhold til vurdering af eleven. Det vil fortsat være faglæreren, der giver standpunktskaraktererne, som også fremgår af prøvebeviset i større antal end prøvekaraktererne. Elevernes bevis vil således både have karakterer, der alene er givet af faglæreren (standpunktskaraktererne), og karakterer, der alene er afgivet af den eksterne bedømmer (de skriftlige prøvekarakterer).

Undervisningsministeriet lægger fortsat vægt på, at der i bedømmelsen af de skriftlige prøver skal sikres en national standard, således at karaktererne er sammenlignelige. Der lægges således allerede i dag stor vægt på, at de beskikkede censorer besidder de nødvendige testfaglige kompetencer, der sikrer en sikker og pålidelig faglig bedømmelse af elevpræstationerne.

Ved beskikkelsen stiller Undervisningsministeriet som krav, at den pågældende har undervisningskompetence i det fag, hvor vedkommende skal virke som censor, ligesom det stilles som krav, at censoren inden for de sidste tre år har gennemført et undervisningsforløb, der fører frem til den pågældende prøve.

For hvert prøvfag er der udarbejdet en vejledning til bedømmerne, der blandt andet indeholder en vejledende beskrivelse af, hvilke generelle elementer en besvarelse i fx en prøve i dansk skal indeholde for at kunne blive bedømt til karaktererne 12, 7 eller 02. For at styrke vejledningen af censorerne udbygges de vejledende karakterbeskrivelser til at omfatte alle karakterer på skalaen.

Undervisningsministeriet afholder årligt censorkurser for beskikkede censorer. Kurserne skal bidrage til at sikre, dels at de beskikkede censorer er fagligt kvalificerede til at varetage opgaven, dels en ensartet bedømmelse af eleverne i hele landet. På kurserne bedømmer censorerne anonymiserede elevbesvarelser med henblik på en efterfølgende drøftelse. Endvidere drøftes prøvevejledning og bedømmelseskriterier for de enkelte fag. Det forventes, at censorerne deltager i kurserne.

Efter hver prøvetermin afholdes der umiddelbart efter prøvernes afholdelse evalueringsmøder/forcensurmøder, hvor Undervisningsministeriets læringskonsulenter, opgavekommissioner og udvalgte censorer med udgangspunkt i konkrete prøvebesvarelser udarbejder retteark til brug for bedømmelsen. Rettearkene offentliggøres på Undervisningsministeriets hjemmeside. Endvidere vurderes det, om nogle prøveoplæg giver anledning til særlige bemærkninger fx i prøver med fri skriftlig fremstilling. Er dette tilfældet, meddeler Undervisningsministeriet censorerne, at der skal tages højde for disse forhold i bedømmelsen.

Undervisningsministeriet er enig i, at censor i nogle tilfælde kan have behov for en faglig drøftelse, inden karakteren fastsættes. For at imødekomme dette behov får censorerne en mulighed for at drøfte karakterfastsættelsen med (mindst) en anden censor. Censorerne vil blive sat sammen i grupper (op til fem censorer) med mulighed for faglig sparring om bedømmelserne. Ønsker en censor sparring om bedømmelsen af en elevbesvarelse, kan vedkommende kontakte en af de øvrige censorer i gruppen og bede om en vurdering af den konkrete besvarelse. Den anden censor skal have adgang til at læse elevens besvarelse, når det er nødvendigt for at sikre en kvalificeret dialog. Det vil fortsat være den censor, som er udpeget til at bedømme den pågældende besvarelse, der fastsætter karakteren. Gruppen af censorer kan endvidere udgøre rammen om et generelt fagligt samarbejde, hvor censorerne løbende kan drøfte spørgsmål, der har relevans for deres censorhverv. Etablering af censorgrupper og censors mulighed for faglig sparring indarbejdes i bekendtgørelsen om folkeskolens prøver.

Endelig er det Undervisningsministeriets vurdering, at de nuværende klagereregler i tilstrækkelig grad sikrer elevernes retssikkerhed. Eleven eller forældremyndighedens indehaver kan fortsat indgive klage til skolens leder over prøveforløbet og bedømmelsen af prøven, ligesom en klage fortsat vil kunne resultere i fx tilbud om ombedømmelse af prøven. En ombedømmelse foretages af en ny censor, der ligeledes vil have mulighed for at få en faglig sparring med en af de øvrige censorer i censorgruppen. Det vil også i dette tilfælde være den udpegede censor, der fastsætter den endelige karakter.

KL foreslår, at der ved de skriftlige prøver i skoleåret 2016/17 gøres særligt opmærksom på de nye procedurer vedrørende prøver og klagemuligheder, samt at loven evalueres efter to år.

Undervisningsministeriet bemærker, at der – forud for, at bestemmelsen om en bedømmer ved de skriftlige prøver finder anvendelse første gang – vil blive iværksat en særlig informationsindsats over for skoler og censorer.

Undervisningsministeriet kan tilslutte sig, at det er hensigtsmæssigt, at den foreslåede ordning med én bedømmer af de skriftlige prøver i folkeskolen vil blive evalueret to år efter ordningens ikrafttræden. Dette er derfor indarbejdet i lovforslagets almindelige bemærkninger. Dertil kommer at udviklingen i karakterniveauet, som det allerede er tilfældet i dag, vil blive fulgt nøje sammen med udviklingen i antallet af klagesager. Herudover bemærkes, at Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen allerede i dag modtager indberetninger fra de skriftlige censorer. Indberetningerne vil kunne danne grundlag for en vurdering af, om loven fungerer efter hensigten.

Endvidere etableres der en følgegruppe bestående af fagpersoner og en censor fra hvert fag, der frem til ordningens evaluering og på baggrund af censorindberetninger, karakterniveau, retteark, evt. deltagelse i censorkurser mv. følger bedømmelserne ved folkeskolens prøver. Følgegruppen udarbejder en kort rapport med vurderinger af ordningen med fokuseret censur, som skal indgå i grundlaget for evalueringen af ordningen.

2.3. Justering af reglerne om skolebestyrelser

Danmarks Lærerforening er positive over for at tillægge valgret og valgbarhed til forældre med børn i udvidede skolefritidsordninger, men foreslår, at det fastholdes, at flertallet i skolebestyrelsen skal bestå af forældre, der har børn, der er indskrevet på skolen.

Skole og Forældre er kritiske over for forslaget om at tillægge forældre til børn i en udvidet skolefritidsordning valgret og valgbarhed til skolebestyrelsen, da det giver forældre, som ikke har børn i skolen, mulighed for at erstatte forældre med børn i skolen i skolebestyrelsen. Skole og Forældre finder, at skolebestyrelsen med den nuværende sammensætning kan varetage interesserne for forældre med børn i en udvidet skolefritidsordning.

Undervisningsministeriet bemærker, at det ikke har været hensigten med forslaget, at forældre til børn, som er indskrevet i skolen, ikke længere skulle udgøre flertallet i skolebestyrelsen. Den foreslåede ændring er derfor justeret, så det fortsat sikres, at forældre, som har børn, der er indskrevet i skolen, udgør flertallet i skolebestyrelsen, og så forældre til børn i en udvidet skolefritidsordning får en særskilt ret til at vælge mindst 1 forældrerepræsentant til skolebestyrelsen.

Dansk Industri støtter de foreslåede justeringer i reglerne om skolebestyrelser.